

Sygn.akt III AUa 753/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 stycznia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Marek Szymanowski (spr.)

Sędziowie: SA Bohdan Bieniek

SA Piotr Prusinowski

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie 19 stycznia 2016 r. w B.

sprawy z odwołania M. D.

przy udziale zainteresowanego P. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o ustalenie podstawy wymiaru składek

na skutek apelacji wnioskodawczyni M. D.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z 19 marca 2015 r. sygn. akt V U 1815/14

I. zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję organu rentowego z dnia 1 października 2014 r. w ten sposób, że ustala, iż podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia: emerytalne, rentowe, wypadkowe i dobrowolne ubezpieczenie chorobowe M. D. jako osoby współpracującej przy prowadzeniu działalności gospodarczej w okresie od 2 czerwca 2014 r. stanowi kwota zadeklarowana przez płatnika składek;

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. na rzecz M. D. kwotę 210 (dwieście dziesięć) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za obie instancje.

Sygn. akt III AUa 753/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 1 października 2014 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 3 w zw. z art. 18 ust. 8, 9 i 10, art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 58 § 1, 2 Kodeksu cywilnego stwierdził, że podstawa wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne: emerytalne, rentowe i wypadkowe oraz dobrowolne ubezpieczenie chorobowe M. D. z tytułu współpracy przy prowadzeniu pozarolniczej działalności przez P. D. od dnia 02.06.2014 roku jest nieważna z mocy prawa i ma na celu obejście przepisów ustawy z dnia 25.06.1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Organ rentowy jednocześnie ustalił podstawę wymiaru składek na obowiązkowe

ubezpieczenia: emerytalne, rentowe, wypadkowe i dobrowolne ubezpieczenie chorobowe M. D.: za miesiąc: czerwiec 2014 roku w kwocie 2.172,68zł, za miesiąc: lipiec 2014 roku w kwocie 2.247,60 zł. Za miesiąc, w którym wykazywany będzie okres przebywania na zasiłku macierzyńskim podstawa wymiaru składek powinna być ustalona zgodnie z zasadami wynikającymi z przepisu art. 18 ust 9-10 ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

W uzasadnieniu decyzji ZUS wskazał, że w wyniku przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego uznano, iż M. D. faktycznie współpracowała z mężem przy prowadzeniu pozarolniczej działalności. Natomiast zadeklarowanie maksymalnej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne bezpośrednio przed urodzeniem dziecka było spowodowane jedynie chęcią uzyskania w sposób świadomy i przemyślany wysokiego zasiłku macierzyńskiego. W efekcie przeciętny stosunek wysokości świadczenia do wniesionej składki jest nieadekwatny do sprawiedliwego rozłożenia kosztów świadczeń przez odniesienie do okresów opłacania składek na ubezpieczenie społeczne. Zdaniem organu uzasadnione jest kwestionowanie deklarowania maksymalnej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, wypadkowe i dobrowolne ubezpieczenie chorobowe za żonę, która po krótkim okresie od zgłoszenia do ubezpieczeń występuje z roszczeniem o wypłatę zasiłku macierzyńskiego.

W odwołaniu od powyższej M. D. wniosła o ustalenie, że podlegała od 2 czerwca 2014 r. obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym: emerytalnym, wypadkowym i rentowym, a także dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu jako osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą, z podstawą wymiaru składek w wysokości: za czerwiec 2014r - 9052,83 zł, za lipiec 2014r - 9365, za sierpień 2014r. - 3927,26 zł, ewentualnie o uchylenie tej decyzji i przekazanie sprawy do rozpatrzenia organowi, a także zasądzenie na rzecz odwołującej kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu odwołania wskazała, iż organ nie ma prawa do kwestionowania kwoty zadeklarowanej przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, jeżeli mieści się ona w granicach określonych ustawą z 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Powołała się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2012r. sygn. akt I UK 350/2011 r. i uchwałę 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2010 r., II UZP 1/10, OSNP 2010/21-22/267. Podawała, że wysokość zadeklarowanych składek i faktycznie odprowadzanych miała bezpośredni związek i wynikała z przychodu i wytworzonego zysku, jak również, że miała prawną możliwość podwyższenia podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie, wobec czego taka czynność była legalna i nie mogła być kwestionowana.

Zainteresowany P. D. poparł odwołanie M. D. (k.68).

Wyrokiem z dnia 9 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w Białymstoku w punkcie I oddalił odwołanie, w punkcie II zasądził od M. D. i P. D. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. kwoty po 60 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że M. D. jest żoną P. D.. Pozostaje z nim we wspólnym gospodarstwie domowym. Z tytułu współpracy przy prowadzeniu pozarolniczej działalności przez P. D. została ona zgłoszona do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych: emerytalnego, rentowego i wypadkowego oraz do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego od dnia 2 czerwca 2014 r. W dokumentach rozliczeniowych wykazano podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości: za miesiąc czerwiec 2014 roku – 9.052,83 zł; za miesiąc lipiec 2014 roku – 9.365 zł; za miesiąc: sierpień 2014 roku – 3.927,26 zł, czyli zadeklarowano maksymalną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe. M. D. zgłosiła roszczenie o zasiłek macierzyński od dnia 14.08.2014 roku do dnia 12.08.2015 roku.

P. D. – płatnik składek od początku prowadzenia pozarolniczej działalności, tj. od dnia 01.11.2013 roku zgłosił się do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych: emerytalnego, rentowego, wypadkowego oraz ubezpieczenia zdrowotnego i zadeklarował podstawy wymiaru składek na w/w ubezpieczenia w kwocie nie niższej niż 30% kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę, tj. za 2013 rok w kwocie 480 zł, za 2014 rok w kwocie 504 zł. Płatnik zadeklarował na

własne ubezpieczenia najniższą podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne dla osób rozpoczynających pozarolniczą działalność gospodarczą określoną w ustawie.

Sąd ustalił, że płatnik składek - P. D. prowadzi działalność gospodarczą od dnia 01.11.2013 roku w zakresie: pozostałe specjalistyczne roboty budowlane, gdzie indziej niesklasyfikowane. P. D. wykonuje głównie usługi budowlane, montaż konstrukcji stalowych, budowę różnych obiektów, drobne prace naprawcze i montażowe. Do obowiązków M. D. jako współpracującej z mężem przy prowadzeniu działalności gospodarczej należało, m. in. prowadzenie strony internetowej, roznoszenie ulotek, prowadzenie ewidencji przychodów, dostarczanie rachunków do firm, odbieranie telefonów, wykonywanie przelewów z rachunku bankowego, obliczanie należnego podatku do zapłaty do Urzędu Skarbowego, udział w negocjacjach, zarządzanie firmą.

W tak ustalonym stanie faktycznym sprawy Sąd odwołał się do treści art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz do treści art. 8 ust.2 i ust. 11 tej ustawy i odnosząc się do poglądów doktryny wskazał cechy istotne współpracy przy działalności gospodarczej. Ostatecznie wywiódł, że współpracą przy prowadzeniu działalności gospodarczej powodującą powstanie obowiązku ubezpieczenia emerytalnego i rentowego, jest takie współdziałanie małżonka przedsiębiorcy, które generuje stałe, dodatkowe dochody z tej działalności. Inaczej rzecz ujmując, współpracą jest stała pomoc przy prowadzeniu działalności, bez której stanowiące majątek wspólny małżonków dochody z tej działalności nie osiągałyby takiego pułapu, jaki zapewnia ich współdziałanie przy tym przedsięwzięciu. W takiej sytuacji można bowiem zasadnie twierdzić, że małżonek przedsiębiorcy podejmuje aktywność przynoszącą mu określone dochody, z którą wiąże się obowiązek ubezpieczenia społecznego. Takie rozumienie współpracy przy prowadzeniu działalności gospodarczej odpowiada celom ustawy systemowej wyrażającym się przymusem ubezpieczenia, na zasadzie równości, wszystkich zarobkujących własną pracą (niezależnie od podstawy jej świadczenia).

Jednocześnie Sąd zaznaczył, że w przedmiotowej sprawie poza sporem pozostawał fakt podjęcia współpracy przez M. D. przy prowadzeniu działalności gospodarczej jej męża. Podkreślił, że pomoc ubezpieczonej nie miała charakteru doraźnej pomocy, lecz miała cechy współpracy przy prowadzeniu działalności gospodarczej. Sąd po przytoczeniu zeznań świadków podkreślił, że koncentrowały się one właśnie na tej, bezspornej okoliczności.

Dokonując analizy prawidłowości zaskarżonej decyzji Sąd pierwszej instancji wskazał, że w myśl art. 20 ust.1 ustawy systemowej podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe oraz ubezpieczenie wypadkowe stanowi podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i ubezpieczenia rentowe, z zastrzeżeniem ust. 2 i ust. 3, z tym, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe osób, które ubezpieczeniu chorobowemu podlegają dobrowolnie, nie może przekraczać miesięcznie 250% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim kwartale.

Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne osób prowadzących pozarolniczą działalność została określona inaczej niż w przypadku ubezpieczonych, co do których podstawę odniesiono do przychodu w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych (art. 4 pkt 9 i 10) lub kwoty uposażenia, wynagrodzenia bądź innego rodzaju świadczenia. Wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne ustawodawca pozostawił osobom prowadzącym pozarolniczą działalność, stanowiąc w art. 18 ust. 8 ustawy, że podstawę tę stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 60 % prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 na dany rok kalendarzowy. Kwotę tę ustala się miesięcznie poczynając od trzeciego miesiąca kwartału kalendarzowego na okres 3 miesięcy na podstawie przeciętnego wynagrodzenia z poprzedniego kwartału, ogłaszanego dla celów emerytalnych.

W ocenie Sądu pierwszej instancji nie jest skutecznym w okolicznościach niniejszej sprawy odwoływanie się przez odwołujących do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 21.04.2010 r. (III UZP 1/10, OSNP 2010/21-22/67), w której to przyjęto, iż Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest uprawniony do kwestionowania kwoty zadeklarowanej przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność jako podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, jeżeli mieści się ona w granicach określonych ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych. Zdaniem Sadu, skarżący

starają się rozciągnąć treść tej uchwały, która odnosi się do osoby prowadzącej działalność gospodarczą, na osobę współpracującą przy prowadzeniu takiej działalności, do czego brak jest podstaw. W uzasadnieniu przedmiotowej uchwały Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że w przypadku osoby prowadzącej działalność gospodarczą nie zachodzi żaden cywilistyczny stosunek prawny, a tym samym nie ma możliwości oceny zadeklarowanej wysokości podstawy składki na ubezpieczenia pod kątem zasad współzycia społecznego. Inaczej sytuacja się przedstawia, gdy zgłoszenie do ubezpieczenia jest skutkiem uprzedniego zawarcia umowy o pracę lub cywilnej, bo wtedy istnieje możliwość przejścia w oparciu o art. 300 k.p. w zakresie umowy o pracę lub wprost w przypadku umów cywilnych do badania takich umów pod kątem ich zgodności z prawem. Niewątpliwym jest, że w przypadku osoby współpracującej dochodzi do co najmniej minimalnego porozumienia się osoby prowadzącej działalność gospodarczą z osobą współpracującą co do zakresu jej obowiązków i wynagrodzenia, a zatem mamy tu do czynienia ze stosunkiem prawnym, który może już być oceniany w aspekcie zasad współzycia społecznego, tak jak uczynił to organ rentowy w zakresie wysokości wskazanej podstawy wymiaru składek odwołującej. Sąd podkreślił, że nie można pomijać, że choć prawo zabezpieczenia społecznego to odrębna gałąź prawa, to jednak wywodzi się ono z cywilnoprawnego stosunku ubezpieczenia. Istotą stosunku ubezpieczenia jest zobowiązanie ubezpieczyciela do zapłaty określonego świadczenia w przypadku ziszczenia się ryzyka objętego ochroną, będącego zdarzeniem przyszłym i niepewnym, choć statystycznie prawdopodobnym. W zamian za taką ochronę ubezpieczeni płacą składki, choć zdarzenie objęte ryzykiem ziści się wobec tylko niektórych i tylko ci otrzymają świadczenie. Wysokość składek uzależniona jest od rodzaju ryzyka objętego ochroną, ale także od czynników zwiększających prawdopodobieństwo zaistnienia zdarzenia objętego ubezpieczeniem. Takie ubezpieczenie należy w całości do stosunków zobowiązaniowych. Natomiast ubezpieczenia społeczne są wyrazem ingerencji władzy publicznej w wolność obywateli, poprzez narzucenie przymusowych ubezpieczeń, zapewniających ściśle określone świadczenia w przypadku spełnienia się ryzyka utraty możliwości utrzymywania się w zamian za pobieraną składkę. Funkcja państwa, narzucającego takie ubezpieczenia, wyraża się w istotny i dwojaki sposób - w gwarantowaniu wypłaty świadczeń i przymusie pobierania składek. Sąd pierwszej instancji wywiódł, że choć obowiązująca ustawa systemowa nie zawiera generalnego odesłania do przepisów Kodeksu cywilnego, ani tym bardziej nie przewiduje swobody w kształtowaniu stosunku ubezpieczenia, wydaje się uzasadnione i konieczne sięgnięcie do Kodeksu cywilnego wszędzie tam, gdzie brakuje wyraźnej regulacji. Dlatego przystąpienie do dobrowolnych ubezpieczeń społecznych w zakresie objętym regulacjom ustawy systemowej, tak samo jak typowe ubezpieczenie majątkowe, powinno podlegać ocenie jako czynność prawna w rozumieniu prawa cywilnego. To rozumowanie prowadzi do wniosku, że zgłoszenie do ubezpieczeń może być oceniane przez pryzmat kryteriów ważności czynności prawnej wskazanych w art. 58 k.c.

W konsekwencji Sąd Okręgowy ostatecznie zgodził się ze stanowiskiem organu rentowego, że ustalenie podstawy wymiaru składek odwołującej w maksymalnej wysokości było sprzeczne z zasadami współzycia społecznego. Sąd stwierdził, iż pomimo, że M. D. faktycznie współpracowała z mężem przy prowadzeniu pozarolniczej działalności i została zgłoszona jako osoba współpracująca dopiero będąc w zaawansowanej ciąży, to zadeklarowanie dla niej maksymalnej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne bezpośrednio przed urodzeniem dziecka było spowodowane jedynie chęcią uzyskania w sposób świadomy i przemyślany wysokiego zasiłku macierzyńskiego. W ocenie Sądu, nie do przyjęcia jest sytuacja, w której przedsiębiorca płaci najniższą składkę, a osoba współpracująca z nim przez miesiąc lub dwa przed rozwiązaniem ciąży płaci składkę najwyższą celem umożliwienia skorzystania ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego w znacznej wysokości kosztem całego społeczeństwa.

Mając na uwadze powyższe Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku. O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 98 i 99 k.p.c., § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz. 490).

Apelację od powyższego wyroku wniosła M. D.. (Apelacja zainteresowanego została odrzucona prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego z dnia 6 maja 2015 r., k.148). Odwołująca zaskarżyła wyrok w całości zarzucając naruszenie prawa materialnego polegające na niewłaściwym zastosowaniu prawa materialnego i wadliwej subsumcji:

1) art. 58 § 2 i 3 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że ocenie pod kątem zgodności z normami prawa cywilnego podlega współpraca przy prowadzeniu działalności gospodarczej, a w konsekwencji, że zadeklarowana wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne może być kwestionowana przez organ rentowy i sąd, które mogą ingerować w tę wysokość,

2) art. 18 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez jego nieuwzględnienie i uznaniowe przyjęcie podstawy wymiaru składek, wbrew ustawowemu uprawnieniu osoby współpracującej i osoby prowadzącej działalność do zadeklarowania wysokości podstawy wymiaru składek w granicach ustawowych.

Wskazując na powyższe zarzuty apelująca wniosła o:

1) zmianę zaskarżonego wyroku zgodnie z żądaniem zawartym w odwołaniu (...) Oddział w B. z dnia 1 października 2014 r., nr (...),

2) zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego od organu rentowego za I i II instancję.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy są prawidłowe i zasługują na aprobatę, nie można jednak było podzielić dokonanej przez Sąd pierwszej instancji prawnej oceny sprawy.

W przedmiotowej sprawie kwestia podlegania przez M. D. ubezpieczeniom społecznym z tytułu współpracy przy działalności gospodarczej prowadzonej przez męża P. D. na podstawie art. 8 ust. 11 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. 2015 r., poz. 121 ze zm.) pozostaje poza sporem. W zaskarżonej decyzji organ rentowy nie podważał tego tytułu ubezpieczenia. Spór sprowadzał się do wysokości zadeklarowanej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, determinującej wysokość świadczeń z tytułu choroby i macierzyństwa. Rozstrzygnięcia w sprawie wymagało, czy istnieje możliwość weryfikacji zadeklarowanej wysokiej podstawy wymiaru składek na to ubezpieczenia w oparciu o art. 58 k.c. tj. poprzez przyzmat zasad współżycia społecznego.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe osób prowadzących pozarolniczą działalność oraz osób z nimi współpracujących stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 na dany rok kalendarzowy (art. 18 ust. 8 w/w ustawy). Natomiast podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe oraz ubezpieczenie wypadkowe stanowi podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i ubezpieczenia rentowe, z tym że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe osób, które ubezpieczeniu chorobowemu podlegają dobrowolnie, nie może przekraczać miesięcznie 250% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia (art. 20 ust. 1 i 3 w/w ustawy). Wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe osób prowadzących działalność gospodarczą i osób z nimi współpracujących mieści się zatem w przedziale od 60% do 250% przeciętnego wynagrodzenia i zależy wyłącznie od deklaracji płatnika składek.

Ustawodawca pozostawił zatem osobom prowadzącym działalność określenie wysokości podstawy wymiaru składek, z zastrzeżeniem dolnej granicy na poziomie 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego - art. 18 ust. 8 ustawy systemowej. Prowadzi to do wniosku, że w przypadku osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą oraz osób z nimi współpracujących wysokość składek nie jest związana z faktycznie osiągniętym przychodem i jego wysokością, lecz jedynie z istnieniem tytułu ubezpieczenia i zadeklarowaną kwotą.

W uzasadnieniu uchwały siedmiu sędziów z dnia 21 kwietnia 2010 r. II UZP 1/10 (OSNP 2010/21-22/267) Sąd Najwyższy wskazał, że po stronie płatnika-przedsiębiorcy istnieje uprawnienie do zadeklarowania dowolnej kwoty, w ustawowych granicach, jako podstawy wymiaru składek, jest to jego wyłączna decyzja i jakakolwiek ingerencja w tę

sferę Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jest niedopuszczalna, niemożliwe jest także kwestionowanie zadeklarowanej podstawy z powołaniem się na art. 58 k.c. czy art. 5 k.c., gdyż deklaracja podstawy wymiaru składek nie jest czynnością prawa cywilnego. Wprawdzie Sąd pierwszej instancji uznał, że uchwała ta – jako odnosząca się do osoby prowadzącej działalność gospodarczą – nie może mieć zastosowania w sprawie niniejszej, należy jednak stwierdzić, że wniosek ten nie był uprawniony. Uszło uwadze Sądu Okręgowego, że wyrokiem z dnia 11 grudnia 2014 r., I UK 145/14 (Lex nr 1622302) Sąd Najwyższy w sposób jednoznaczny wskazał, że także w przypadku osób współpracujących z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność gospodarczą wysokość składek jest związana jedynie z istnieniem tytułu ubezpieczeń i zadeklarowaną kwotą. Wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe tej grupy ubezpieczonych mieści się w przedziale od 60% do 250% przeciętnego wynagrodzenia i zależy od deklaracji płatnika składek. Podkreślił, że skoro przepis prawa ubezpieczeń społecznych o charakterze *ius cogens* zezwala na zadeklarowanie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe osoby współpracującej na poziomie do 250% przeciętnego wynagrodzenia w oderwaniu od pojęcia rzeczywistego przychodu, to zachowanie płatnika, realizującego swe uprawnienie w oparciu o taki, bezwzględnie obowiązujący przepis prawa, nie może być podważone przez odwołanie się do art. 58 k.c. Z uzasadnienia tego wyroku wynika przy tym, że wnioski wspomnianej uchwały Sądu Najwyższego znajdują zastosowanie także wobec osób współpracujących. Sąd Najwyższy zauważył, że wysokość świadczeń wypłacanych z ubezpieczenia chorobowego nie zależy od uznania organu rentowego i w obowiązującym systemie prawnym problem świadczeń „nadmiernie wysokich” w stosunku do krótkiego opłacania składek nie stanowi argumentu przyznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych uprawnienia do weryfikacji zadeklarowanej przez płatnika podstawy wymiaru składek. Instrumenty, przeciwdziałające wypłacie nieekwiwalentnie wysokich świadczeń wprowadzić mogłyby wyłącznie ustawodawca. Dopóki takich rozwiązań nie ma, brak jest możliwości kwestionowania kwoty zadeklarowanej przez płatnika-przedsiębiorcę zarówno na ubezpieczenie własne, jak i na ubezpieczenie osoby z nim współpracującej, dla której prowadzący działalność gospodarczą jest płatnikiem składek (art. 4 pkt 2 lit. r. ustawy systemowej). Podjęcie przez kobietę w ciąży współpracy przy prowadzeniu działalności gospodarczej, nawet gdyby głównym motywem było uzyskanie świadczeń z ubezpieczeń społecznych, nie jest sprzeczne z prawem. W przypadku wyraźnego zezwolenia na zadeklarowanie podstawy wymiaru składek w oderwaniu od klasycznych mierników ekonomicznych (wynagrodzenie, przychód) nie do pogodzenia z zasadą formalizmu ubezpieczeń społecznych byłaby odmowa ochrony prawnej w zagwarantowanej wysokości tej ubezpieczonej, dla której w dopuszczalnych granicach płatnik zadeklarował kwotę korzystną i dla niej dogodną.

Stanowisko co do braku uprawnień organu rentowego do kwestionowania kwoty zadeklarowanej, jako podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia chorobowe osoby współpracującej przy prowadzeniu działalności gospodarczej było wyrażane także w innych orzeczeniach (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2012 r., I UK 350/11, Lex nr 1215610, wyrok Sądu Apelacyjnego z G. z dnia 21 stycznia 2014 r., III AUA 794/13, Lex nr 1428029, wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 19 maja 2015 r., (...), Lex nr 1766022) i należy je uznać za ugruntowaną linię orzeczniczą.

W kontekście powyższego Sąd Apelacyjny stwierdza, że nieuprawniony jest pogląd Sądu Okręgowego, że w przypadku osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą i osoby bliskiej z nią współpracującej dochodzi do zawarcia porozumienia, co do rodzaju obowiązków i wynagrodzenia, a zatem jest to stosunek prawny podlegający ocenie przez pryzmat zasad współżycia społecznego. W samym pojęciu "współpracy" mieści się istnienie "porozumienia" osób wspólnie realizujących jakiś cel, choć współpraca członka rodziny z przedsiębiorcą, rodzica obowiązek ubezpieczeń, nie musi być odpłatna. Źródłem takiego porozumienia są więzi rodzinne pomiędzy osobami bliskimi, prowadzącymi wspólne gospodarstwo domowe oraz wprost prawa i obowiązki wynikające z Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. U podstaw objęcia ubezpieczeniami społecznymi osoby współpracującej nie leży więc jakakolwiek umowa, do której zastosowanie znajdują przepisy Kodeksu cywilnego.

Skoro podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne osoby współpracującej nie wynika ze stosunku cywilnego, a przepis prawa ubezpieczeń społecznych zezwala na zadeklarowanie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe takiej osoby na poziomie 250% przeciętnego wynagrodzenia w oderwaniu od rzeczywistego

przychody, to zachowanie płatnika, realizującego swe uprawnienie w oparciu o taki przepis (bezwzględnie obowiązujący), nie może być podważone przez odwołanie się do art. 58 k.c.

Na marginesie wypada zasygnalizować, że w dniu 1 stycznia 2016 r. weszły w życie przepisy art. 1 pkt 8–13 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. o zmianie ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2015 r., poz. 1066), które w istotny sposób zmieniają zasady ustalania podstawy wymiaru zasiłków przysługujących ubezpieczonym niebędącym pracownikami, którzy przed nabyciem prawa do zasiłku, podlegali ubezpieczeniu chorobowemu krócej niż 12 miesięcy kalendarzowych. Ustawa ta jest wyrazem dostrzeżenia przez ustawodawcę, że obecny stan prawny w zakresie ubezpieczenia chorobowego sprzyja powstawaniu nadużyć, kiedy po bardzo krótkim okresie ubezpieczenia chorobowego (1-2 miesiące) z wysoką podstawą wymiaru składki następuje długi okres pobierania zasiłku w wysokości adekwatnej do podstawy wymiaru składki (vide: uzasadnienie projektu). Przepisy tej ustawy w sprawie niniejszej nie mogą jednak mieć zastosowania, gdyż decyduje stan prawny z daty wydania zaskarżonej decyzji.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny na zasadzie art. 386 §1 k.p.c. orzekł jak w punkcie I wyroku.

O kosztach procesu orzeczono na zasadzie art. 98 § 1 i 3 w zw. art. 99 k.p.c. zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy. Organ rentowy przegrał sprawę i w związku z tym winien zwrócić odwołującej poniesione przez nią koszty, na które w pierwszej instancji składa się koszt zastępstwa prawnego, a w drugiej instancji oprócz kosztów zastępstwa także opłata sądowa od apelacji. Wysokość tych kosztów ustalono w oparciu o § 11 ust. 2 i 12 ust 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz.U. 2013 r. poz. 490) mającego jeszcze zastosowanie w niniejszej sprawie oraz na mocy art. 36 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U.2014.1025 ze zm.).